

FORUM

ČESKOSLOVENSKO

2005

TSJEKKISK-NORSK FORUM

č. 55, prosinec 2005

nr. 55, desember 2005

Vážení čtenáři Fóra,
přijměte toto číslo v duchu vánoc: jako dárek neočekávaný, a doufám, milý. Podílelo se na něm rekordní množství autorů a spolupracovníků. Jakkoliv se to zdá neuvěřitelné, přináší ohlasy na události krajanského života pouhopouhých posledních dvou měsíců. Doufám, že Vám zpříjemní sváteční dobu.

Z minulého čísla dlužím omluvu Ericce Gemelové a Vladu Brankovi: autorem fotografií z výletu byla Erika, ne Vlado, jak jsem špatně uvedla.

Krásné prožítí svátků, a hodně zdraví, štěstí a pohody do nového roku 2006 přeje

Alena Bartoňová

Mikulášská 2005	2
Za norským češtvím	5
Stali jsme se předmětem zkoumání.....	6
Minneord for Emilie Marie Magdalena Haza	7
Osobní vzpomínka na paní Emu Házovou.....	7
Kulturní dialog na půdě českého velvyslanectví.....	8
„Čas vybuchl...“ Česká próza po roce 1990.....	10
Vánoční koncert skupiny Ritornello	10
Prednáška o rómoch.....	11
Oznámení: Novela zákona o cestovních dokladech.....	12
Znovuotevření Screamin' Chicken Rock Club	12
Dopisy domů.....	12
Vánoce se slaví různě.	18
Z vánočního sešitu paní Hany.....	20
Juletre	20
Julekrybbe	20
Bli med til Betlehem.....	20
Juleskikker.....	21
Julekrybbe og midnattsmesse.	21
De Hellige tre kongers dag.	22
Hvordan feirer man jul i dag.....	22
Silvestrovské requiem	23

Mikulášská 2005

Jak ji viděla Liba Janáková.

Je 12 hodin poledne, 10. prosince, a mikulášští pracovníci jsou plni elánu před začátkem příprav v kuchyni Majorstua Seniorsenter.

Pěkně se nám práce rozbíhá, zatím zachováváme pracovní tempo a duševní klid.

Některé speciální úkoly vyžadují speciální dovednosti. Paní Vlasta upravuje Mikulášův vous.

První hosté se pomalu scházejí. U dveří je vítá speciálně k tomu mikulášsky ustrojený Vlado.

Paní Vlasta se v provizorních prostorách toalety pro osoby se speciálními potřebami snaží učesat pekelně strašlivého čerta.

S andělem a Mikulášem má paní Vlasta trochu jiný úkol – jak přiblížit jejich nebeské osobnosti nám pozemšťanům.

Čert zatím provádí své pekelné kousky (v tomto případě zdvojování se).

V sále obecenstvo nic o pekelných silách netuší. Občerstvení se prodává jen to sviští.

Pro děti je připraven mikulášský speciál: udělej si vlastní vánoční stromeček.

Olinka má mnoho pečlivých učedníků.

A tak se soustředěně pracuje. malí i velcí.

Neformální porota se nechává vyobrazit s nejzdařilejšími výrobky.

A protože byli všichni tak pilní, je čas zavolat Mikuláše. Pavel nám pomáhá, aby zpěv byl přijatelné kvality i pro nebeská ouška.

Malí i velcí se připojují, a zpěv je – doufejme – slyšet až do nebe.

Všichni solidárně pomáhají.....

...ale poslední forte vyžaduje nové nasazení.

Zdá se, že se Mikuláš blíží. Všichni jsou napnuti, možná bude třeba ještě zpívat.

Vtom se ale objevuje samotný Mikuláš se svým nebesko-pekelným doprovodem.

Jestlipak jste děti byly hodné? Musíme se podívat do knihy. No tady stojí že někteří z vás neposlouchali. Ale ti tu radši ani nejsou.

A o tobě jsem si přečetl, že jsi poslouchal a byl hodný. Myslíš, že je to správně?

Ty jsi také dostal? A máš tam taky lízátko?

Nakonec na všechny dospělé i menší čekala pravá mikulášská tombola.

Dovolte mi poděkovat mikulášské přípravě, výkonné a uklidivé skupině - Erice Gemelové, Olinec Hlinské, Renatě Hrzánové, Libě Janákové, Vladu Brankovi a Ivanu Řičánkovi. Díky patří paní maskérce Vlastě Zákostecké za podstatnou a účelnou pomoc s rekvizitami a maskováním, hudebníkovi Pavlu Studenému za perfektně provedené koledy, a Paulovi za obětavou pomoc při prodeji a jiných činnostech. A Mikuláši, andělovi a čertovi, že nás i letos navštívili.

Děk také vám všem, kteří jste přišli, poseděli, zazpívali, přispěli do tomboly a dostali tak všechny do té pravé mikulášské nálady. Napřesrok nashledanou!

Alena Bartoňová a výbor TNF.

P.S.: nezapomeňte navštívit fotogalerii na www.slovakia.no, pro množství dalších pěkných obrázků, a pro jiný pohled na Mikulášskou.

Za norským češtvím

Na zlomu listopadu a prosince roku 2005 jsem měl možnost nahlédnout do krajanské komunity v Oslo a okolí. Musím hned na začátku vyjádřit spokojenost s výsledky cesty a radost z několika setkání s Čechy zde žijícími. Jak se všechno seběhlo a proč jsem to konal? Zabývám se zahraničními Čechy již poměrně dlouho a objíždím krajanské komunity po celém světě: to jsem konečně psal i ve svých výzvách, v nichž jsem vás prosil o setkání. V České republice existuje několik institucí, které se problémy vystěhovalectví, resp. emigrace či exilem zabývají: v Olomouci vzniklo Centrum pro exilová studia a jak název napovídá, jeho hlavním posláním je výzkum exilu pro roce 1948 a 1968. Nejstarším místem, kde se soustřeďuje materiál o českých vystěhovalcích, je knihovna Náprstkova muzea v Praze. Zde jsou uloženy starší časopisy, knihy, ale také korespondence a pozůstalosti po vystěhovalcích. Od počátku devadesátých let existuje Libri prohibiti v Praze, kde se shromažďují periodika krajanských organizací. Výzkumy emigrace se provádějí v některých ústavech Akademie věd a také na univerzitách.

Mým hlavním úkolem je zkoumat, jak se události posledních šedesáti let v Československu promítají do životních osudů konkrétních lidí, kteří se z nejrůznějších důvodů rozhodli pro svou druhou existenci v jinoetnickém prostředí. Vedle rozhovorů sbírám dokumenty všeho druhu (písemné nebo obrazové), které doprovázejí zmíněné osudy jednotlivce a prostředí, do něhož se adaptoval. Třetí nedílnou součástí mých zájmů mezi krajany je pokus alespoň částečně „být u toho“, snažit se odžít (nebo spíše odpozorovat) něco z problémů všedního dne zahraničního Čecha v té které zemi. Samozřejmě deset dní, které jsem mohl mezi vámi prožít, jsou příliš krátkou dobou, nicméně nesmírně užitečnou. Vytvářejí jistý rámec k reflektovaným zkušenostem jednoho každého mého respondenta, které jsem vyslechl a zachytil na magnetofonový pásek.

Co mne v Oslo a okolí oslovilo nejvíce? Především setkání s jedenácti lidmi, ochotnými se mnou mluvit, a s několika dalšími, kteří nechtěli vyprávět o sobě, avšak jejich postřehy například o rozdílech norské společnosti ve srovnání s českou, obsahovaly ne jeden zajímavý podnět. Chtěl bych poděkovat panu Karlu Babčickému, bývalému předsedovi Česko-norského fora, který mi kromě vlastních vzpomínek dal přehled o dalších významných osobnostech zdejšího krajanského světa a pomohl mi, abych se s nimi setkal. Měl jsem tak možnost poslouchat nesmírně cenné zkušenosti z padesátých let od paní Vlasty Sehnalové, u níž je uložen zbytek písemností a dalšího materiálu spolku Norsk Tsjekkoslovakisk Hjelpeforening, který 23. října 1950 založila spolu se svými norskými přáteli paní Anna Kvapilová především jako výlučně norskou společnost avšak na podporu československých uprchlíků. Zajímavá zjištění mi předal pan Michal Konůpek, který mne také orientoval na řadu reemigrantů, žijících dnes v České republice.

Dovolte mi malé srovnání. Jednou jsem použil na doporučení zde usedlého krajana autobus Ikea od hlavního nádraží v Oslo. Jako informátora, jedu-li správným směrem do Slepndenu, jsem se zeptal mladého muže černé pleti. Byl to africký student, studující v Norsku mnoho let, ženatý se třemi dětmi, manželka také studuje. Když jsem se zeptal, zda po studiu setrvá v Norsku, odpověděl, že se má zde po materiální stránce velmi dobře, ale nevyhovuje mu zdejší společnost. Hned mi vyvrátil, že to není z rasových důvodů a ani z chladného počasí. Ten důvod mi vysvětlil příměrem: podle něho v Norsku považují člověka za malý vagón, který posadí na koleje a vy musíte pak jet jen po určené trase. On že má představu o svém dalším životě zcela jinou a tak prý bude hledat další zemi, kde ho nebude nikdo posazovat na sice pohodlné koleje, které jej však nepřírodně omezují. Ve vyprávění Čechů v Oslo a okolí jsem podobné pocity nezaznamenal. Všichni se úspěšně adaptovali a přes drobné kritiky by si tuto zemi po

všech zkušenostech zvolili znova a nelitují, že žijí v Norsku.

A na úplný závěr musím poděkovat paní Aleně Bartoňové za rozeslání mé výzvy a zprostředkování ubytování v Oslo a paní Libě Janákové za pohotové uspořádání besedy s vámi na české ambasádě, pro kterou ochotně poskytla místnost paní Barbora Stejskalová, s jejíž jménem jsem se často setkával při vyprávění krajanů, kteří velice oceňovali její šestiletou práci pro krajany v Norsku.

Přeji Vám všem pěkné vánoce a v novém roce 2006 samou pohodu.

Váš Stanislav Brouček
Etnologický ústav AV ČR
Na Florenci 3
Praha 1, Česká republika
Broucek@eu.cas.cz

Stali jsme se předmětem zkoumání

V souvislosti s tím jak se poměry v Česku stabilizují, stal se důvod našeho pobytu v Norsku předmětem vědeckého výzkumu. Co může lépe ilustrovat jak daleko vývoj pokročil, než skutečnost, že někdo hloubá nad tím, co asi vedlo tisíce lidí k tomu, aby opustili, povětšinou s představou že navždy, zemi svého původu? V tom je opravdu jen trochu nadsázky...

Jistě jste zaznamenali, že nás v nedávné době vyhledal pan doktor Brouček z Etnologického ústavu Akademie věd ČR. Důvodem jeho zhruba týdenního pobytu byly rozhovory s řadou dobrovolníků, kteří byli ochotni vyprávět mu svoje osudy před a po emigraci. Zvláštním objektem jeho zájmu byli především ti starší z nás, kteří pamatují dobu poúnorovou - bohužel těchto pamětníků je stále méně. I tak, soudě podle odezvy, byla návštěva úspěšná. Chtěl bych jménem pana Broučka poděkovat zvláště paní Sehnalové, která mu nejen věnovala hodně svého času, ale navíc zprostředkovala i přístup k archiváliím z oné doby, které by jinak nejspíš přišly vniveč.

Vlastním účelem výzkumu, jak nám ho pan Brouček vysvětlil při společném setkání na velvyslanectví, je sbírání materiálu pro účely pozdějšího bádání. Podobná šetření probíhají samozřejmě i v jiných zemích, které se staly novým domovem našich krajanů. Kromě tradičních zemí jako je Německo, Velká Británie, Francie, USA nebo Austrálie, se jedná i o země spíše okrajové, jako třeba Skandinávie a kupodivu i o exotické kraje Jižní Ameriky, Afriky nebo Polynésie – Češi jsou prostě všude! Jde o tisíce osudů, nepřeborně zážitků a zkušeností a bylo by opravdu škoda, kdyby to všechno měl navždy

odnést čas. Vždyť zmapování takového materiálu a srovnání s podobnými pracemi může přinést nová poznání o tom, jací vlastně jsme, a to není nikdy na škodu. Každý z nás ví sám nejlépe, že právě konfrontací s novým prostředím si uvědomil, co je pro nás opravdu unikátní a o čem jsme se to jen domnívali.

S osnovou, podle které pan Brouček své materiály spřádá, jste se mohli seznámit v nedávno elektronicky rozesílaném dopise. Jsou to čtyři životní fáze, kterými jsme prošli: život v původní vlasti před emigrací, důvod a způsob odchodu, zakotvení v novém prostředí, t.j. proces přizpůsobení se a konečně současný vztah k dnešní české společnosti.

Myslím si, že je dobře, že se někdo tomuto tématu věnuje. Také skutečnost, že se najdou prostředky pro podobnou práci i za současné ekonomické hysterie, o něčem vypovídá. Přitom pan Brouček není sám, kdo se podobnou prací zabývá. Někdo si jistě vzpomene na pana Pollacha z University J. E. Purkyně, který navštívil Norsko ve stejné věci už před nějakou dobou. A další výzkumníci se ohlašují. Ani to, že zájemců je víc, není na škodu, spíše naopak! O to víc potěší, že výrazný zájem projevila i norská strana a výsledkem je rozsáhlá práce (260 stran) *Den tsjekkiske og slovakiske migrasjonene til Norge 1948-1989*. Autorem je Stig Arne Skjerven z Ústavu historie na universitě v Oslo (rok vydání 2000). Ve srovnání s tím je náš sborník *En meddelelse*, vydaný spolkem v roce 1998, opravdu skromný, ale aspoň to!

Karel Babčický

Minneord for Emilie Marie Magdalena Haza

Den alle siste tiden av sitt liv bodde EMILIE HAZA på Stabekk (Bo- og behandlingshjem.) Torsdag 1. september sovnet hun inn, vel 87 år gammel.

EMILIE HAZA ble født i Praha i 1918, og fikk hele sin barndom og ungdom der. Etter at hun hadde tatt examen artium i 1938, var det planen hennes å begynne å studere ved universitet. Men på grunn av den tyske invasjonen ble mye forkastet i Europa, også planene hennes. Hun startet da en bedrift som fabrikerte leketøy. Denne fabrikkens viste seg å bli et hjem for mange av de ansatte, som stod i fare for å bli sendt i arbeidsleire. Den ble også årsak til at hun møtte sin fremtidige mann, advokaten Vojtech Haza, som var fabrikkens juridiske rådgiver. I 1943 giftet hun seg med ham, og fikk sønnen Vojta i 1944 og datteren Emka i 1946.

Om krigen hadde vært en stor påkjenning, ble det ikke lettere da freden kom i 1945. Nå overtok kommunistene makten i landet, og fordi hennes mann også hadde vært rådgiver for den tidligere regjeringen og hun selv kom fra det velstående borgerskapet, var de i fare på ny. De måtte flykte, og kom til Norge. Det var et nedslitt land de kom til, og som flyktninger måtte de leve under kummerlige forhold, først i en bitteliten hytte på Konnerud, så ti år i brakker på Gulskogen.

Det hadde vært forståelig om Emilie Haza mistet pågangsmotet etter dette. Hun hadde tapt fedrelandet sitt, hun måtte kjempe for å lære seg et nytt språk og en ny kultur, og til og med opplevde hun at ektemannen hennes ble utsatt for en forferdelig ulykke på arbeidsplassen i Drammen

Papermill. Men det var det motsatte som skjedde. Hun ville finne seg til rette, og alt som smakte av selvmedlidenhet holdt hun på lang avstand. Og hun tok i bruk hele sin veldige energi og sine spesielle evner til å komme i god kontakt med andre mennesker. Hun arbeidet og arbeidet - ute og hjemme. Gjennom årene drev hun blant annet eget vaskeri og var kasserer i posten. Men hennes dyktighet når det gjaldt tall, førte henne til sist til en stilling som revisor i Riksrevisjonen, der hun arbeidet inntil hun ble pensjonist. Den andre hovedarenaen hennes var hjemmet og familien. Hun gjorde alt hun kunne for å holde kontakten med familien i Tsjekia, og langsomt, men sikkert, bygde hun opp et nytt og godt liv for sine.

I dag vil vi takke for alt det gode Emilie Haza gav. Hun hadde et åpent sinn. Hun var glad i livet og i andre mennesker. Hun hadde hjerte for dem, og var flink til å hjelpe. Vi takker også for innsatsen hennes i Tsjekisk-Norsk Forum og dets forgjengere, der hun var kasserer og organisator, og ble æresmedlem. Men først og sist takker vi for det hun ga som mor og svigermor, som bestemor og som tante. Hun sparte seg aldri og gledet seg når hun kunne samle sine rundt seg om sommeren på hyttene ved Sandefjord. Det står slik respekt av hennes innsats. For alt det gode takker vi nå, og vi lyser fred over minnet til EMILIE MARIE MAGDALENA HAZA.

Minnestunden ble holdt i Haslum Krematorium, Lille Kapell, fredag 9. september 2005 kl. 10:30.

Osobní vzpomínka na paní Emu Házovou

V létě nám odešla paní Ema Házová, po dlouhé, svízelné nemoci. Ty poslední roky bydlela v domově pro starší nemocné osoby, naštěstí v pěkném prostředí, kde o ni bylo dobře pečováno.

Já jsem Emu Házovou znala od léta 1959, kdy jsem s malou holčičkou přijela z Německa do Norska. O jejím mládí a životě v Praze před naším setkáním zde v Norsku toho moc nevím, zmínila se občas sporadicky o jednotlivých okolnostech či událostech během svého života v Praze, když to náhodou bylo v souvislosti s něčím v přítomnosti. Když jsem já ji poznala, tak už se ona i s rodinou přehoupli přes ty nejhorší zkušenosti nového emigranta v Norsku, nikoliv na posledním místě právě její zásluhou. Ema Házová byla totiž jedna

z nejenergičtějších, nejpracovitějších, nejpraktičtějších a nejšikovnějších osobností, které jsem v této zemi poznala. Stoprocentně se brzy přizpůsobila životním podmínkám v Norsku, což tehdy opravdu nebylo lehké. a také je pozitivně přijala. Soustředila se na to, co v Norsku v té době bylo pozitivní, a na to, jak udělat sobě a své rodině denní život co nejpříjemnější, t.j. mimo jiné dokázala ze skromných prostředků vždycky vykouzlit elegantní a útulný domov, ať bydleli ze začátku sebeskromněji, tak to na nikoho, kdo Házovy navštívil, nečinilo dojem chudoby nebo nedostatku. A tak to také cítila její rodina, hlavně obě děti, Vojtík a Emka. O ty bylo vždy dobře postaráno.

Osobně byla Ema většinou veselé mysli, měla ráda společnost a byla vynikající hostitelka, se smyslem pro situační a jiný humor, byla optimistická a podnikavá. Pamatuji si, že jezdila do Německa kupovat Volkswagny, dokud se to ještě velice vyplatilo oproti koupi auta v Norsku, zakoupila časem stan s předsíní (a několikrát vyměnila za lepší), aby rodina mohla trávit weekendy a prázdniny u moře. Vždy bylo navrženo, nic nechybělo k tomu, aby rodina mohla prožívat šťastné, bezstarostné chvíle v přírodě, později také prázdniny v cizině. O to praktické bylo vždy postaráno, v ničem nikdy nebyl chaos. Později, když životní situace rodiny Házovy se postupně zlepšovala, postarala se Ema o koupi chaty na krásném místě u jezera, a několik let

potom o výměnu této za novou, velkou chatu nedaleko Sandefjordu, kde rodina dcery Emky rok za rokem trávila nezapomenutelné prázdniny, a kde mnozí z přátel Emky Házové byli často vítanými hosty na letní weekendy. Ema byla vynalézává, dovedla být vtipná a veselá, a kromě toho byla vždycky, za každé situace, i doma, mimořádně elegantně oblečena a upravena. Ema byla dáma.

A až do poslední chvíle před svou smrtí, která nakonec byla vysvobozením, byla stále hezká, ač již nemocí vyhublá a zeslabená.

Vzpomínám na Emu Házovou jako na velice svéráznou osobnost českého exilu v Norsku, s čímž jistě všichni, kdož ji znali, se mnou budou souhlasit. Bude nám zde chybět.

Olga Portheim

Kulturní dialog na půdě českého velvyslanectví

Oslo, 24. – 25. listopadu 2005

V čínských myslích pracovníků Českého velvyslanectví v Oslo se před nějakou dobou zrodil nápad uskutečnit na půdě velvyslanectví setkání překladatelů z češtiny do norštiny a z norštiny do češtiny.

S pomocí Elisabet Middelthun z agentury na podporu překladů norské literatury NORLA, která zajistila českým účastníkům ubytování v Oslo a také účast na víkendovém semináři NFF (Norsk faglitterær forfatter- og oversetterforening), byly pozvány tři překladatelky: Kristin Kilsti (bohemistka překládající současnou českou beletrii), Karolína Stehlíková (nordistka překládající současné norské drama) a Daniela Mrázová (nordistka překládající odborné texty a literaturu faktu).

Kulturní dialog proběhl ve dvou formách: pro norské nakladatele a odbornou veřejnost byly udělány dvě přednášky – o překladech norské literatury v České republice a o české literatuře, která by si zasloužila být vydávána v Norsku. Dialog pokračoval neformální přednáškou a besedou v češtině pro vědecké publikum českých krajanů.

Součástí dialogu byla i výstava nových českých knih a překladů české literatury do různých jazyků a českých překladů norské literatury společně s ukázkami časopiseckých článků o norské literatuře, slovníků a učebnic.

V průběhu dialogu se ukázala jasná disproporce – z nové norské literatury (vydané po roce 1990) vyšlo v Čechách a na Moravě více než 15 titulů, některé dokonce zakrátko po svém vydání v Norsku. Z polistopadové české literatury se na pultech norských knihkupectví neobjevila ani jedna kniha.

Vraťme se však k norským knihám v českém prostředí. Nejpopulárnějším norským autorem je bezpochyby Jostein Gaarder, kterého už od roku 1995 (tedy od úspěšného vydání *Sofiina světa* (Sofies verden)) překládá Jarka Vrbová. Gaarderovy tituly vycházejí v Čechách průběžně, naposledy *Dívka s pomeranči* (Appelsinpiken) v nakladatelství Albatros (2004).

Dalšími úspěšnými tituly jsou pečlivě vypracované knihy brněnského nakladatelství Doplněk, které vydalo knihu *Láska* (Kjærlighet) od Hanne Ørstavikové v překladu M. Juříčkové a

Poloviční bratr (Halvbroren) od Larse Saabye Christensena, překlad J. Vrbová.

Z nejžhavějších novinek je třeba zmínit sbírku povídek mapující vývoj norské povídky od vyhlášení samostatnosti v roce 1905 do současnosti. Pod názvem *Krajina s pobřežím* ji vydalo nakladatelství Argo. Stejně jako v případě antologie *Když je ryba dobrá* z roku 2001 se jedná o překladatelský projekt studentů norštiny.

Právě v těchto dnech vycházejí tituly *Knihkupec v Kábulu* (Bokhandler i Kabul) od Åsne Seierstadové v překladu Daniely Zounkové a *Tyranie okamžiku* (Øyeblikkets tyranni) od norského filozofa Thomase Hyllanda Eriksena, překlad M. Juříčková a D. Zounková. A ještě před vánoci můžeme očekávat i vydání knihy *Naivní Super* (Naiv. Super) od Erlenda Loea v překladu Kateřiny Křišťůvkové (*ještě před vydáním Věstníku jsme se dozvěděli, že tato kniha již vyšla*).

Norský film získává díky populárním filmovým festivalům stále větší renomé, každý rok je několik filmů představováno na putovním Febiofestu, na Mezinárodním filmovém festivalu v Karlových Varech i na Mezinárodním festivalu filmů pro děti a mládež ve Zlíně. Některé z filmů jsou zakoupeny i do distribuce, a tak mělo české publikum šanci vidět např. *Povídky z kuchyně* (Salmer fra kjøkkenet), *Utopie. Nejvíce lidí žije v Číně* (Folk flest bor i Kina), *Amatéri* (Amatørene), *Cool and crazy* (Heftig og begeistret) a další.

I současné norské drama se v posledních letech dostává na české scény (většinou v překladech K. Stehlíkové, případně J. Vrbové a dalších), samozřejmě nejčastěji se jedná o hry Jona Fosseho, kterého uvedlo Mahenovo divadlo v Brně, pražský Činoherní klub a v současné době se hrají kusy *Syn* (Sonen) a *Zima* (Vinter) v Divadle Petra Bezruče v Ostravě. Hru *Elling a Kjell* Bjarne aneb Chvála bláznovství podle románů Ingvara Ambjørnsena v dramatinizaci Axela Hellstenia uvádí Divadlo Kalich a ve Zlíně se chystá scénické čtení hry Arne Lygreho *Náhle věční* (Brått evig).

V souvislosti se vši touto hojnou produkcí je nasnadě otázka „Jak to?“. Jak je možné, že se norská kultura těší takovému zájmu, a čím to, že se tolik různých věcí daří zprostředkovat?

Jedním z důvodů je samozřejmě dlouholetá tradice překladů norské literatury, která se těšila velkému zájmu už za první republiky (např. Topičovy Bílé knihy), překlady norské literatury vycházely dokonce již v 19. století. Druhým významným důvodem je existence „plodného“ prostředí české nordistiky, a to jak na pražské, tak na brněnské filozofické fakultě (Universita Karlova a Masarykova Universita). Zájem o norskou literaturu projevují také literární časopisy

jako je tištěný měsíčník Host a webové časopisy www.iliteratura.cz nebo www.huldra.cz, která se norskou literaturu přímo specializuje.

Protože však neexistuje žádné nakladatelství, které by se soustavně zabývalo vydáváním norské literatury a věcí souvisejících, rozhodly se Karolína Stehlíková a Daniela Mrázová takové nakladatelství založit (Elg). *Najde se někdo v Norsku, kdo by měl chuť (a odvahu) založit nakladatelství se zaměřením na českou literaturu?!?*

Další impuls dodalo Norské velvyslanectví v Praze, které na konci roku 2003 vyzvalo české nordisty, aby předložili projekty na oslavu stého výročí úmrtí Henrika Ibsena. V té době se zrodil plán zahájit naši vydavatelskou činnost sborníkem ibsenovských prací s názvem *Ipse ipsa Ibsen*. Sborník, na němž se autorsky podíleli např. Helena Kadečková, František Černý, Václav Cejpek, Martin Humpál, Jarka Vrbová či bývalý šéf výpravy Nationaltheatret v Oslo Luboš Hruža, vyjde v březnu příštího roku pod hlavičkou nakladatelství Elg (www.webpark.cz/elg).

Významným činitelem je také státní podpora poskytovaná prostřednictvím výše zmíněné instituce NORLA (Norwegian Literature Abroad) překladům norské beletrie i odborné literatury do cizích jazyků ve formě příspěvku pro vydavatele – www.norla.no.

Je nutno říci, že Česká republika má podobný mechanismus podpory překladů z češtiny – finanční dotace vydavateli. Podpora je organizována Odborem umění a knihoven Ministerstva kultury ČR (kvetuse.novakova@mkcr.cz, tel: +420-233 371 868). Velvyslanectví ČR zprostředkovalo tuto informaci a kontakt norským vydavatelstvím přítomným na semináři.

Bylo by jistě zajímavé dobrat se konkrétního důvodu, proč je zájem tak nevyvážený – ale to bude třeba přenechat povolanejším. Zatím doufáme, že akce jako tato přispěje k intenzivnějšímu dialogu a výměně informací.

Novější českou beletrii představila bohemistka Kristin Kilsti (viz samostatný text) a také profesorka Karen Gammelgaard z University v Oslo, která představila a k překladům doporučila 5 knih literatury faktu, které ve výuce používá.

Na závěr patří naše poděkování – panu velvyslanci JUDr. Jaroslavu Horákovi a paní tajemnici Barboře Stejskalové, Elisabet Middelthon z NORLA, českým nakladatelům a Ministerstvu kultury ČR, kteří věnovali knihy na výstavku, a také všem, kteří na naše přednášky přišli.

Karolína Stehlíková

Daniela Mrázová

(několika poznámkami a fotografiemi doplnila Barbora Stejskalová)

„Čas vybuchl...“ Česká próza po roce 1990

Výběr z české původní literatury - připravila a v uvedeném pořadí přednesla Kristin S. Kilsti, 25.11.2005, Velvyslanectví ČR v Oslo

Miloš Urban

„Sedmikostelí – gotický román z Prahy“, Argo, Praha 1999

„Stín katedrály – božská krimikomedie“, Argo, Praha 2003

Michael Viewegh

„Báječná léta pod psa“, Petrov, Brno 1992

„Román pro ženy“, Petrov, Brno 2002

„Vybíjená“, Petrov, Brno 2004

Jiří Kratochvíl

„Truchlivý Bůh“, Petrov, Brno 2000

„Lehni, bestie!“, Petrov, Brno 2002

„Lady Carneval“, Petrov, Brno 2004

Alexandra Berková

„Temná láska“, Petrov, Brno 2000

Zuzana Brabcová

„Rok perel“, Garamond, Praha 2000

Iva Pekárková

„Dej mi ty prachy“, Maťa, Praha 1996, 2001

Petra Hůlová

„Paměť mojí babičce“, Torst, Praha 2002

Anna Zonová

„Za trest a za odměnu“, Torst, Praha 2004

Jan Balabán

„Možná že odcházíme“, Host, Brno 2004

Martin Fahrner

„Steiner nebo Co jsme dělali“, Petrov, Brno 2001

Michal Ajvaz

„Prázdné ulice“, Petrov, Brno 2004

Emil Hakl

„O rodičích a dětech“, Argo, Praha 2002

Tomáš Kolský

„Ruthie a barevnost světa“, Torst, Praha 2003

Jáchym Topol

„Sestra“, Atlantis, Brno 1994

„Anděl“, Hynek, Praha 1995

„Noční práce“, Torst, Praha 2001

„Kloktat dehet“, Torst, Praha 2005

Vánoční koncert skupiny Ritornello

V úterý 8. prosince 2005 se v kostele "Margarytakyrkan" v ulici Hammersborg Torg 8 v Oslo konal slavnostní koncert nazvaný "Vánoční laskavosti" (Christmas Amabilities), s podtitulem "Barokní koncert s českými loutkami". Velvyslanectví České republiky se rozhodlo, že i letos (už potřetí v řadě) pozve do Norska známý soubor Ritornello společně s divadlem Tineola.

Ritornello založil v roce 1996 Michael Pospíšil, který svůj život zasvětil barokní hudbě 16. a 17. století. Jádrem souboru jsou tři hudebníci. Každý zpívá a hraje na několik dobových hudebních nástrojů. Jejich repertoár zahrnuje skladby kostelní, ale i hudbu taneční, lidovou. Snaží se, aby se tzv. "vážná hudba" znovu dostala tam, kam patří, tedy do povědomí všech lidí. Tato myšlenka je obsažena i v názvu souboru: "ritornello" znamená "návrat".

Divadlo Tineola zde reprezentovala Michaela Bartoňová, která ho v roce 1997 založila společně s Antonínem Mullerem. Michaela loutky navrhuje, sbírá informace z historických a uměleckých zdrojů a Antonín, který je sochař, loutky formátu 3D tvoří a vdechuje jim tak život.

Letos se za Ritornello představil jeho vedoucí Michael Pospíšil (basový zpěv, varhany, flétna, kornet), Beata Pecháčková (zpěv, barokní housle,

harfa) a Vladimír Pecháček (zpěv, barokní kytara, dudy, loutna).

"Vánoční laskavosti" - to byl příběh o narození spasitele, Ježíška, příběh, který všichni křesťané dobře znají, ale který díky nádhernému spojení barokních písní, v naprosto profesionálním provedení Ritornella, a něžnému vedení výrazných, takřka živých loutek probudil v obecnstvu (alespoň na chvíli) pocit pokory a vděčnosti, lásku člověka k člověku.

Po skončení představení se všichni odebrali do vedlejšího sálu kostela, kde bylo připraveno pohostění: domácí cukroví, česká vánočka, svažené víno. Muzikanti hráli české koledy, lidé si mohli osahat loutky, podívat se, jak se vodí, prohlédnout si i unikátní hudební nástroje. Kdo chtěl, společně si s Ritornellem zazpíval podle sborníčku koled, který měl k dispozici.

Myslím si, že nikdo nebyl zklamán, protože to, co jsme viděli, mělo vysokou úroveň. Barokní vánoční hudba s loutkami musela oslovit opravdu každého. Ritornello a Tineola nejen potěšili a pohladili na duši, ale dokázali, že hudba - i česká barokní hudba - má velikou sílu, boří hranice, jazykové bariéry a pomáhá porozumění mezi lidmi.

Těšíme se, že v příštím roce se se všemi umělci znovu ve stejném čase sejdem.

Romana Horáková

Prednáška o rónoch

V pondelok, 7.11., som bola na prednáške Jahna Otta Johansena o zabudnutej menšine - Rómoch/Cigánoch v Európe. Prednáška bola organizovaná a konala sa v budove Červeného kríža v Oslo. Prišlo okolo 40, možno do 50 ľudí. Podľa výzoru a reči súdím, že to boli najmä Nóri. Samotná prednáška trvala približne hodinu, po nej bol priestor na otázky a komentáre a nakoniec krátky príhovor speváčky Raje, ktorá tiež zaspievala niekoľko piesní za sprievodu svojich dvoch vnukov, ktorí hrali na gitare.

Jahn Otto Johansen uviedol prednášku vysvetlením, prečo je potrebná zvýšená pozornosť ohľadne tejto témy: Rómovia sú najväčšou menšinou Európy a zároveň najmenej akceptovanou.

V priebehu nasledujúcej polhodiny rozprával J.O. Johansen o situácii Rómov v jednotlivých európskych krajinách, o tom, ako žili, žijú, aké možnosti majú v spoločnosti, ako sú akceptovaní a tiež čiastočne o tom, čo sa robilo, alebo robí pre ich integráciu medzi väčšinu tej-ktorej krajiny. Zdôrazňoval, že rómska problematika je veľmi komplikovaná a neexistuje na ňu žiadne stopercentne zaručené, a už vôbec nie rýchle, riešenie.

Rozprával tiež o osude Rómov počas druhej svetovej vojny.

Dozvedela som sa niekoľko zaujímavých faktov, najmä čo sa týka histórie Rómov v bývalej Juhoslávii: pozitívny vývoj za Tita a neskoršie zhoršenie situácie – najmä počas vojny v 90-tych rokoch, kedy boli Rómovia všetkými stranami obviňovaní za spoluprácu s "tými druhými".

Najviac som, pochopiteľne, čakala, či vo svojej prednáške spomenie Slovensko, alebo aspoň Česko. A keďže hovoril o každej krajine s výraznejšou rómskou menšinou, hovoril tiež o Slovensku a o Česku. Uviedol tým, že dokonca aj v krajinách s demokratickou tradíciou, ako napríklad v Česku/Československu (už sa presne nepamätám) sú Rómovia utláčaní. Rozprával o tom, ako v Ústí nad Labem v 1999 postavili múr, ktorý mal mesto deliť na rómsku časť a bielu časť. Nevie, či som o tejto udalosti nikdy nevedela, alebo som na ňu zabudla, každopádne nič toho typu som v hlave nenašla. Napriek tomu, všeobecná znalosť (na vlastnej koži) podmienok na Slovensku/v Česku, ma nabáda takúto informáciu spochybňovať.

Neskôr sa tiež J.O.J. nechal počuť, že cigánske deti na Slovensku nesmú ("får ikke") chodiť do školy..... a tiež že polícia v dvoch prípadoch – raz v 2004 a raz v 2005 – zaútočila na skupinu Rómov. Toto boli fakty prednesené v prednáške

v plnom znení, nevytrhla som ich z kontextu ja... ony ten kontext skrátka postrádali. A zrovna toto ma veľmi znechutilo. Bola to manipulácia so slovami a s faktami – nepovedať klamstvo, ale z pravdy povedať len toľko, koľko sa mu hodí, napriek tomu, že poslucháči budú jeho informáciu tlmočiť úplne inak, než ako by to bolo v prípade vypočutia si plnej pravdy. Alebo samozrejme: nie napriek tomu – práve preto!

Toto tiež spôsobilo, že som musela spochybniť informácie v celej jeho prednáške.... žiaľ!bohu. A napokon – nedalo mi to neozvať sa.... Podľa reakcií ľudí okolo som počula, že prijímajú všetko tak, ako je im to predstreté. Musela som im predsa ukázať aj druhú stranu pravdy! Stálo ma to veľa síl, pretože, hoci si to možno niektorí z vás myslia, nie som zvyknutá hovoriť pred ľuďmi, a chytá ma z toho strašná tréma. Ale videla som to ako svoje poslanie, keď tam už raz sedím. Dostala som mikrofón. Povedala som, že spochybňujem jeho informácie a dve z nich môžem rovno uviesť do pravého stavu: hovorila som o povinnej školskej dochádzke a o demonštráciách Rómov na východnom Slovensku, ktoré boli reakciou na návrh zákona o tom, že vyplácanie prídavkov na deti bude podmienené ich dochádzkou do školy. Súčasťou týchto demonštrácií, ako väčšina z vás zrejme vie, bolo vykrádanie a demolovanie obchodov potravín. Vzhľadom na krátkosť času som mu, a celému zhromaždeniu, nestihla povedať aj o mojej druhej myšlienke – otázke: o zavedení víz pre všetkých občanov SR v 1999 ako následok príchodu slovenských Rómov do Nórska (fakt, ktorý nie som schopná vidieť inak, než že Nórsko radšej diskriminuje jednu celú krajinu a jej 5,5 mil. občanov, než aby sa chopilo príležitosti, išlo nám dobrým príkladom a ukázalo ako na to). Nevedela som, akú reakciu od J.O. Johansena čakať, ale nečakala by som tú, ktorá prišla: "Typická reakcia ľudí od vás...." (kam sa podelo jeho skoršie presvedčenie, že treba posudzovať jednotlivca, a nie skupinu?!). Pokračoval v obhajovaní tým, že keď "predsa vravel, že slovenská vláda podnikla viaceré kroky", a že "to nie je len zlé", a že predsa vravel aj to, že "na Slovensku majú Rómovia predsa len o niečo lepšie životné podmienky než v Česku, bohužiaľ" (bohužiaľ????!!!). A tiež to takmer ukončil tým, že on inak nemá nič proti Slovensku či Česku, obe sú to úžasné krajiny. (Príjemné počuť, ale nemyslela som si, že sme sa bavili o tom...) Sedela som tam odmietnutá a nepochopená a netušila, že najhoršie ešte len

čaká. Pretože po krátkej odmlke J.O. Johansen znova zdvihol mikrofón k ústam a povedal, že moj komentár dokazuje, že som očividne nič

nepochopila („viser at du ikke har skjönt noenting!“).

Zuzana B.O

Oznámení: Novela zákona o cestovních dokladech

Velvyslanectví České republiky informuje, že dnem 1.1.2006 nabývá účinnosti novela zákona o cestovních dokladech (publikovaná pod č. 559/2004 Sb.), podle které lze při cestách do států Evropské unie a Evropského hospodářského prostoru jako cestovní doklad použít kromě cestovního pasu také občanský průkaz **se strojově čitelnými údaji, vydávaný od roku 2000**, pokud nemá oddělenou vyznačenou část (tj. odstřižen roh). *Doposud platilo, že bylo možné cestovat*

s občanským průkazem ČR vydávaným od května 1993 (tedy i bez strojově čitelné zóny).

Dále připomínáme, že takový občanský průkaz je cestovním dokladem jen pro jeho držitele – už ne pro jeho dítě mladší 15 let, které je případně v průkazu zapsané.

Zdroj: Novela zákona o cestovních dokladech
<http://www.mvcr.cz/sbirka/2004/sb189-04.pdf>

Znovuotevření Screamin' Chicken Rock Club

Po ročním budování Vás již brzy uvítá ve svých prostorách v nových lokálech v Ibsensgate 5, Oslo, Screamin' Chicken Rock Club, k brzy již pravidelnému čtrnáctidennímu sobotnímu krajanskému posezení.

Z lákadel můžeme zmínit: nerušené posezení s přáteli, tradiční krajanský bufet s domácími specialitami, velké plátno a k němu se vážící zábavu. Ředitelství klubu plánuje různorodý program na celý rok, například uvedení divadla malých forem, známé umělce různorodých žánrů, nebo živou hudbu.

Pamětníci skvělých večírků si jistě připomenou hluboké zážitky při živé hudbě nebo tradičním posezení v prvním Screamin' Chicken Rock Clubu na Økern, dnes již neexistujícím.

Průvodcem večerů bude králem Bolkem Polívkou letos oficiálně jmenovaný ambassador Valaského království v Norsku Jan Juháňák. Oficiální recepce s tradiční štamprlí slivovice a frgálama se bude konat při vhodné příležitosti.

Sledujte tedy své elektronické adresy: klub otvírá konem ledna, přesné datum a hodina budou upřesněny.

Vaše redakce

Dopisy domů

Podzim 2004 – Zima 2005

Vypadá to, že jste se konečně dočkali – Ti z Vás, kteří čtete mé zprávičky s potěšením či pouhou zvědavostí. Ti, kteří se děsíte z počtu stránek, když objevíte můj dopis ve své mailové schránce – vítejte do klubu, protože po tak dlouhé pauze cítím s Vámi.

Především Vám děkuji za Vaše reakce na mou předposlední zprávu o tom, že mi chybíte. Ať už to byl obsah či stručnost, co Vás přimělo k tomu, abyste mi napsali, děkuju. Děkuju.

Než se pustím do dalšího zřejmě dlouhátanského vyprávění o střetávání kultur, zájmů, názorů ... kdo ví, co vše se za ty poslední dva tři měsíce ještě stělo, chtěla bych Vám konečně sdělit, co bylo to něco malého extra k mým narozeninám. Ano, byla to docela malinká krabička a v ní vlastně dost velký (už jsme ho vyměnili) kroužek. Ano, ten typ kroužku ozdobený

jedním či více (v mém případě třemi) čistými kameny (napadá vás nějaký jiný než diamant?), na který doprovázen onou otázkou jsme my ženy schopny čekat od dvouměsíčního výročí seznámení, zatímco vy, muži, jste schopni se při pětiletém výročí (pokud si na něj ovšem vzpomenete) udiveně zeptat "a to musíme?". Napadlo Vás někdy, že to není ten prsten, ani diamant, ani nějaký podepsaný oficiální dokument, ani peníze, dům či červené ferrari? Že je to vědomí, že nás někdo vezme pod svou ochranu, že někam patříme, že ON je to místo. Takže ... jmenuju se Olga, je mi 27 a budu se vdávat! A protože jsme chtěli, aby to rodiče věděli první, tak jsem to musela DVA měsíce držet v tajnosti. A pak že neumím mlčet! Na podzimních prázdninách Tormod celkem srozumitelně řekl "žádám o ruku Olinky", já trnula, o kterou moji část požádá, protože jako správný cizinec se učí češtinu od těch opravdu nejužitečnějších výrazů, maminka s tatínkem po

vzpamatování se řekli tedy, že moje ruka je jeho, no a o týden později jsme to oznámili Tormodovým rodičům, kteří nám nadšeně gratulovali. Jinak se náš život nijak výrazně nezměnil ☺.

Když jsem byla na podzim doma, zjistila jsem, jak moc jsem za sebou nechala, co všechno jsem vlastně opustila. Asi proto jsem pak měla opravdu stýskavé období. Děkuju Vám všem, že jste si na mě udělali čas, třeba jen po telefonu. Omlouvám se, že jsem do Vašich dnů často vtrhla jak vichřice. Je úžasné se moci vracet právě tam, kam se můžu vracet já. Že se můžu příště zase ohlásit? Prosím!

A co mě tedy tak moc za poslední dobu zaměstnávalo?

- Po návratu z Čech jsem byla pozvána na recepci při příležitosti státního svátku ČR pořádanou na Velvyslanectví ČR. Takže jsem vklouzla do "malých černých" a vydala se do Oslo, kde jsem měla možnost potkat nové i již známé tváře Čechů, či Čecho – Norů či Noro – Čechů a smlsnout si na řízečkách, okurčičkách, no a taky málem věnečkách, kdybych se tak nezakecala.
- Po návštěvě Tormodových rodičů v Kvinnedal, jsme se přesunuli do Kristiansand, kde jsme byli pozváni na oslavu třicátých narozenin Tormodova nejlepšího přítele, kterému byl za svědka. Pokud si vzpomínáte na dopis z léta, kde jsem psala o víkendu na chatě u fjordu s loďkou – tak to je on. Když byli všichni usazeni a Dag začal rozbalovat dárek od nás, cítila jsem se jako v jednom z těch amerických dojáků. Dag řekl: "Tohle je od Tormoda a Olgy. Tormod mi šel za svědka, když jsem se ženil, no právě teď mi oznámil, že se bude ženit on sám." A v sále plném asi 50 lidí, které jsme sotva znali, se ozvalo "OOOH" a velký potlesk. Ach, jak "dojemné" – pomyslíla jsem si.
- Vzpomínáte na Abdullah – našeho iránského přítele s manželkou a novým přísrůstkem, kouzelnou Bawan – což znamená "drahá". Byli u nás na večeři. No a samozřejmě se všechno točilo kolem "Drahé".
- Abyste si nemysleli, že si jenom užívám recepcí, návštěv a oslav, tak taky trochu pracovních novinek. Můj první rodičák na OIS. Ne dvě hodky odpoledne ale celý den. Děti nejdou do školy, učitelé jsou na svých místech a věnují se pět až deset minut rodičům, kteří přicházejí v předem domluvený čas. No a protože matematika je pro mnoho rodičů nejdůležitějším předmětem, tak jsem po šesti hodinách nonstop konzultací marně hledala svůj hlas, když se mě asistentka

ředitelky zeptala, jestli neumím říct "ne", když se "náhodou" objeví rodič o přestávce s otázkou "neměla byste teď náhodou čas, jen minutku?". Předem naplánované schéma totiž také zahrnuje dvě 15 minutové a jednu půlhodinovou přestávku. Kolik já jsem si jich vybrala??? NULA. Proč? Copak neumím říct ne?

- Následující dva dny výuky byly pro mě ne zrovna procházkou růžovým sadem. Nechápatí děti se dotazovaly, co se stalo s mým hlasem. "Vaši rodiče přišli a vzali si ho", byla moje odpověď.
- Setkání s krajany v Café Asylet v centru Oslo se pro mě stalo pravidelnou záležitostí. Každou druhou středu mám svůj rituál. Zůstanu ve škole a udělám si nějakou práci (které je vždycky dost), chytну si vlak do centra, strávím dvě hodky v hospodě ☺, rozloučím se, cestou na vlak zaskočím do protějších lahůdek, kde koupím obvykle dvě teplé dobrůtky – pokaždé něco nového, sednu na vlak, zavolám Tormodovi, že jsem na cestě, jestli mě tedy prosím vyzvedne na stanici a že pro něj něco mám – samozřejmě ví, že ho čeká lahůdka z Deli de Luca, ta druhá ve mně právě mizí... a jsem doma.
- A máme tu kinovou chvilku, takže Vám z Norska posílám pár filmů, které stojí či nestojí za shlédnutí: Mercurian Candidate (stojí už jenom kvůli Meryl Streep a Denzel Washington – HLAVNĚ kvůli Denzel Washington), Bridget Jones 2, Terminal s Tom Hanks – kritika špatná, ale oni tomu stejně nerozumí, úžasný, Ocean's Twelve – ani je nebudu vyjmenovávat, protože nevím, kterého chci dřív (řekla jsem "chci"?), myslela jsem vyjmenovat!), na Alexandra jsme se ještě nedostali a taky bych chtěla zfilmovaný Fantom Opery.
- S kolegyní, se kterou sdílím učebnu, jsme zašly na oběd a bylo to skvělé. Fajn kamarádka. Brzy to zopakujeme.
- Náš kamarád a Tormodův kolega a skoro soused Dag Ove pořádal malou skromnou oslavu svých narozenin, čtyřicátých druhých. Důvod, proč to říkám, je, že jeho 26-letá (a opravdu nemám nic proti věkovému rozdílu, naopak) přítelkyně má ráda (jako většina nás mladých a šílených) hudbu opravdu nahlas. Prostě zatímco přicházeli hosté a konala se počáteční seznamka, ona tomu "dávala jetel", jak by řekl strejda Jirka. Já jsem právě vycházela z koupelny a střetla jsem se s Dag Ove, který vycházel z jídelny. Povídám "ta hudba je tak děsně nahlas" a on "no jo, mláď". Bylo nás devět, z toho asi tři

se o ni staral?? JÁ!! Tak jsme opět chodily po škole a kolegové i studenti se mě ptali, jestli je to moje dcera. Tak jsem se na ně pokaždé podívala s výrazem křičícím "kěz by...!" a šla dál.

- Ve čtvrtek jsem v rámci sportovního odpoledne vedla hodinu aerobiku pro studenty. A s velkým úspěchem. Takže jsem se rozhodla po vánocích začít s jednou hodinou týdně pro kolegy a rodiče.
- A večer přiletěl taťka. Se štedrovečerní večeří od maminky – takhle rychle jsem ještě prostřeno neměla. Kapřika jsem narovнала na tác, bramborový salát do mísy, cukrovíčko na mističku ... MŇAM!
- V pátek se mnou šel taťka do školy. Byl to poslední den před prázdninami – studenti nosili červeno-bílé čepice s bambulí, dávali učitelům láhve vína, odešli ve dvanáct – ne zrovna typický den. Taťka se tam pohyboval s kamerou a cedulkou "visitor" a asistentka ředitelky se mě ptala, z kterého že je tisku. Kolegové, s nimiž sotva hovořím, mu říkali, jak makám. Říkal, že je na mě hrdý. Našla jsem se. Našla jsem místo, kde to jsem já, kde dávám ze sebe to, co mám, a dostávám to, co potřebuji.
- Brzy ráno jsme s Tormodem odletěli na týden na Gran Canaria. Odtud jsem vám psala vánoční přání. Bylo báječné pobývat týden v teplíčku, v plavkách na pláži obklopena palmami ... a světlem i po půl čtvrté odpoledne, ale příští vánoce budeme slavit doma se vším všudy. Stromeček, vůně jehličí, cukroví, ryba, bramborový salát, koledy, sněh i ta tma – to vše k vánocům patří. Španělský švédský stůl - no nedělám si legraci – byl naší letošní štedrovečerní tabulí, na vánočním stromku visely kokosy a místo dárků pod ním rostly vánoční hvězdy přímo na záhonku. Domů jsme se vraceli na první den vánoční a protože ledníci nám Ježíšek ani Julenissen během naší nepřítomnosti nedoplnili, tak tradiční krůtu se zelím a knedlíky nahradilo hamburger menu na benzince "on the run". V pondělí večer jsme odjeli vlakem do Kvinnedal k Tormodovým rodičům. Tři dny jsem si vynahravovala nedostatek vánočních pokrmů. Slavnostní večeře, protože jsme tu štedrovečerní zmeškali, slavnostní snídaně, protože přijela vzácná návštěva, slavnostní oběd u přátel, slavnostní večeře, protože přijede sestra s rodinou ... Problém je, že přívlastek "slavnostní" prodlouží snídani na dvě hodiny, oběd na tři a večeři na čtyři, tak si to spočítejte.

A pak někdy nám počítač už opravdu totálně zkolaboval. Jeden z důvodů, proč jsem tak dlouho nepsala. Raději Vám ani nebudu říkat, jak dlouho a jak komplikovaně jsme ho nechávali opravovat. Výsledek? Z Tormoda je nový počítačový expert. Ještě donedávna jsem to byla já, kdo se tady staral o počítač – no těžko tomu věřit, ale je to tak. Většinou jsem tedy šla za někým, kdo tomu opravdu rozumí a škola je takových lidí plná. Pak přijel Honza na návštěvu, JEDNO odpoledne jsem je nechala sama doma a Tormod se rozhodl, že vymění základovku. A to jsem mu týden před tím vysvětlovala, co to vlastně je. Já řekla ne. Tormod o týden později změnil základovku. Počítač nefungoval. Já neřkala nic. Tormod změnil znovu a pak ještě jednou a počítač ... BĚHAL skoro tak, jak má. To jsem zas nastoupila já se svými vřelými kontakty s IT techniky ze školy a bylo to. Ještě měsíc se Tormod chlubil, jaký je to počítačový genius – a má pravdu! Základovku jsme pořídili za tři stovky a původně nám řekli, že oprava bude stát 4000. Jak se tady rozhoduje o cenách, to opravdu nechápu.

Právě přišel Tormod a kouká mi přes rameno, pak najede prstem na větu "Z Tormoda je nový počítačový expert" a povídá: "Tormod, expert, I agree."

Nejsem si jistá, zda jste to všichni pochopili, ale teď se Vám vlastně chystám vylíčit události celého uplynulého roku. A to jste si mysleli, že předchozí dopisy byly dlouhé? Vlastně bych chtěla moc poděkovat těm, kteří, tedy vlastně které se mi několikrát ozvaly, kdy už zase něco napíšu. Opravdu si toho vážím. Děkuju.

No, neděste se, nevemu to tak podrobně. Tento rok byl totiž opravdu nabitý. Čím bych tak začala. Že by mé oblíbené krize? Ano, měla jsem do léta dvě. Velice osobní. Upozorňuji, že následující řádky jsou pouze pro ženy. První: koupila jsem si svoje první "áčka". Úžasná party pro skvělou kamarádku, která se vdává, asi třicet holek, pozvaná paní prodávající spodní prádlo, já odhodlána nic si nekoupit, takže ani raději nezkoušet ... stala se ze mě modelka večera, jak mě ostatní nazvaly. Nejdříve jsem se jen tak dívala a nechápala, "jak se do toho leze" a kdy se to vlastně nosí. Pak mě holky přesvědčily. To mi bylo jasné, že neodejdu s prázdnou. Tak jsem si vybrala několik soupraviček a šla zkoušet. Nejdříve mi kolegyně řekla, že kalhotky jsou stylu Bridget Jones a pak ... to bylo tak ponižující ... prodávající mi oznámila krutě, že "běčka" přeci jen trochu odstávají. Tak jsem skončila s ... už to ani nechci opakovat. Krize druhá: Ten den tu byl taťka. Přišla jsem domů, ve dveřích oznamuji, že budu mít asi večer depresi. Proč? Koupila jsem si první opravdový krém proti vráskám. Tormod

s taťkou rozpoutali diskuzi na téma, co jsme to zač, že si vlastně kupujeme depresi.

Chlapi, můžete pokračovat.

Byla jsem tu na kosmetice. (Chlapi, asi ještě chvílku přeskočte.) No to bylo lepší než ... cokoliv. Masáž hlavy, prstů, rukou. Úžasný. Plet' jak miminčí prdelka ještě dva týdny později.

Kino: Being Julia s Annette Bening, Hotel Rwanda a ještě další, ale tyto dva opravdu doporučuji.

Práce: stále úžasná a stále mě moc baví, někdy až příliš, protože jsem začala ve škole trávit opravdu většinu svého času, což ještě loňský školní rok bylo snesitelné, ale po létě ... viz níže.

V květnu jsem obdržela od ředitelky písemné potvrzení, že od současného školního roku mám trvalý kontrakt. To byla báječná novina. A hádejte, kam jsme to šli oslavit ... do Bølgene & Moi. Tormod zavolal kvůli rezervaci. Hned jak jsme vešli, mi francouzský číšník gratuloval k pracovní smlouvě. Představil nám menu a pak spoustu dalších věcí. Strávili jsme tam tři hodiny. Objednali jsme si menu o třech chodech, ale se všemi ochutnávkami jsme měli předpředkrm, předkrm, popředkrm, hlavní chod, předdesert a desert a pak ještě podesert spolu s účtem. Já si objednala skleničku vína – červené k hlavnímu chodu - telecí, ale protože předkrm byl z vodní říše a můj výběr zřejmě Francouze urazil, nalil mi v rámci ochutnávky jiné, a popředkrm byl z jiné vodní říše, tak mi nalil zase jiné. Byla to večeře opravdu královská.

Tak jsem se z práce velice jednoduše dostala ke společenským akcím, které jsou často akce jídelní. A o International Food Evening to platí dvojnásob. Je to večer pořádán asociací rodičů a je to jejich akce roku. Přesvědčí téměř každou národnost z naší školy, aby ukuchtili jejich typické pokrmy, vy si pak koupíte lístek a ochutnáváte a ochutnáváte, taky povídáte a tančíte a jednoduše se bavíte a ochutnáváte a ... jo, to už jsem říkala.

Pak jsme ještě uvítali několik návštěv.

Konečně jdu občas za kamarádkou, nebo pozvu přátele k nám. Vypadá to, že se začínám zabydlovat. Občas malá party, občas větší party. Poslední jsem pořádala u nás – spodní prádlo, bižuterie a kosmetika. Girls only.

Zúčastnila jsem se další recepce na ambasádě, letos vlastně i thajské, aktivně jsem se podílela na letošním mikulášském posezení, po výletu s Čechy k blízkému jezeru jsme si všichni sladce poseděli u nás ve stodole. Velice aktivně jsem se účastnila dalšího rodičáku. Tentokrát po mně toužilo přes 40 rodičů, tzn. mluvila jsem téměř sedm hodin non-stop a ... neztratila jsem hlas. Ale to už jsme zase v práci.

"Společenskou událostí roku" byla svatba. Přípravy začly brzy – znáte mě. Většinu jsem vlastně zařizovala doma o Velikonocích a pak ještě týden v červnu, kdy jsem přijela do Čech. Děkuju moc mamce a taťkovi, bez nich bych to tak na dálku asi nezvládla. Ale chytlo mě to, takže až přestanu učit a prodávat v pekárně, tak budu svatební plánovač. Měla jsem s přáteli ze školy předsvatební party. Byli jsme u nás, protože jsme si to přála, a objednali jsme si "čínu", protože jsem si to přála. Vlastně party mých snů. A to se táhlo až do svatby. S kamarádkou jsme šly jednu sobotu do Oslo do svatebního salonu, kde jsem na sebe navlékla asi patnáctery šaty, takže jsem věděla, po čem v Čechách půjdu. Pak jsme zašly na vynikající oběd do kavárny Pascal, kam se chodí kvůli desertům. Od přátel ze školy jsem dostala váleček na manžela a kupon do kosmetického salonu v centru Oslo. Tak jsem se před svatbou podrobila čištění pleti ultrazvukem, aby se ze mě stalo rajče (jak mě kosmetička nazvala), abych pak jako nevěsta jen zářila. Tormodovi jsem asi měsíc a půl před svatbou řekla, že jestli si nepůjde koupit oblek o následujícím víkendu, tak se svatba ruší. Říkal sice, že netušil, že vyvléci se bylo tak jednoduché, nicméně o víkendu jsme objednali oblek podle jeho představ. Když jsme lovily s mamkou šaty v Boleslavi, tak to bylo přesně tak, že jsme viděly a věděly. Taťka zajistil čelenku a náušnice. Květiny – bílé kaly – letos pochopitelně věděly, že si jejich přítomnost mooooc přeji, tak vykvetly v minimálním počtu. Ani tedy nevíme, z kterého koutu světa nakonec přiletěly. Protože jsme byli fomálně oddáni tady v Norsku, v Čechách byl celý den byl naplánován přesně podle přání, na kterých jsme se my dva shodli. V ten den, kdy lidé říkají, že se staneme princeznou, já se jí opravdu stala. Nebyl jediný moment, kdy jsme si mysleli, že jsme něco měli udělat jinak. Honzo, ten nápad s rýží byl úžasněj. Děkujeme. Po svatební noci jsme se chtěli rozvést, abychom si ten den mohli zopakovat. V Norsku mají tradici jitřního daru pro nevěstu. Taťka kdysi řekl, že hodnota daru je dána výkonem nevěsty... tati, teď se to sem opravdu nehodí. Já dostala nádherný digitální foťák. Fotografování je totiž můj největší příští koníček.

Zkrátka svatba byl ten den, o kterém jsem snila, a nemohl být lepší. Děkuju všem, kdo jste byli přítomni, bez Vás by to takové nebylo. Máme úžasné DVD a tři alba fotek... až pojedete kolem.

Domov: jestli jste u nás někdy byli, tak teď byste to tu nepoznali. Začli jsme pomalu, když se holky z druhého patra postupně stěhovaly. Rozhodli jsme se, že už nikoho brát do podnájmu nebudeme a začneme si interier budovat podle svých přání a potřeb. Ještě stále je víc přání než

potřeb, ale to se jistě brzy změní. Tormod je domácí kutil a to už musí být něco extra, aby si zavolaal firmu. Začal pokládat parkety, měnit dveře, bourat stěny ... Jednou o víkendu jsem (zase) chtěla dlouho spát a probudilo mě bušení. Tormod, že prý staví dům. Boural stěnu přímo před ložnicí. Pak mi povídá, že pokaždé, když srazí nějakou stěnu, tak to vypadá doma lépe, tak čekám, kdy nám to "lépe" spadne na hlavu. Pak se malovalo – to i trochu já, restauroval nábytek, vrcholem bylo pokládání těch už našich italských dlaždic. A co dělám já? Mimo to, že se starám o toho kutila na místní poměry velice luxusně, zatepluji ten náš domov květinami, obrazy a všemi těmi tak nepotřebnými věcmi. Kdysi jsem Tormodovi řekla, že jeho dům je nádherný, ale přílišně studený, nemá duši. Myslím, že už ji má, zatím malinkou, ale má. Musíte přijet.

Ta nejhročejší novinka!!! A to teda vezmu ze široka. V srpnu jsem nastoupila do školy. Letos mám 115% úvazek, což je hodně, skoro bych řekla hodně hodně. Jsem tu teprve druhý rok, takže nemohu moc srovnávat, ale letos máme velmi mnoho dětí se special needs – problémy s koncentrací, s porozuměním, hyperaktivitou atd., a spoustu dětí s velice malou znalostí angličtiny. Navíc jsem zkonstatovala, že mladá generace prodělává krizi, protože znučenější a nemotivovanější 15-leté lidi jsem ještě neviděla. A uprostřed toho já snažící se zachránit všechny. Několik týdnů jsem se z práce vracela každý všední den domů po 14 hodinách. Partnerský život se zastavoval. Já věděla, stejně jako všichni kolem, že musím přestat, ale ... Kamarádka mi řekla, abych si uvědomila, že je nemožné být perfektní a zůstat naživu.

Pak jsem jela do Čech na podzimní prázdniny a bylo mi řečeno velice jasně, co se stane, když to potáhnu takhle dál. Následovala analýza toho, proč vlastně ... a najednou to šlo. Celý den jsem doma proležela na gauči, buď jsem spala nebo brečela. Vrátila jsem se odhodlána pracovat dlouho pouze pondělky a čtvrtky. První pondělí po prázdninách, se jaksi partnerský život začal vracet k životu. V úterý ten jeden vítěz doplaval a ve středu ... Učila jsem zrovna sedmou třídu, byla to poslední hodina a šla jsem k poslední lavici a najednou se nadechnu a ... prostě jsem to věděla. Ten den večer, když jsme si šli lehnout, tak povídám Tormodovi "co když jsem těhotná" a on "no, vypadáš, že jsi přibrala". Tady vidíte, že naše uzavření manželství nic nezměnilo na tom, jak často Tormoda toužím vystřelovat na Mars. Pak jsem asi pět týdnů čekala a po mém návratu z Holandska (byla jsem tam na konferenci o mezinárodním školství) jsme se rozhodli pro test. Pečlivě jsme studovali návod, kde říkali, jak nemáte číst výsledek hned ale až po dvou

minutách. První kapka moči a bylo tam velké modré plus. Já jsem měla ještě jakýsi předtest ve formě své večere. Takovou kombinaci ingrediencí v salátu jste ještě neviděli – a asi po tom ani netoužíte. Tormod byl chvíli v šoku a já jen hádala jeho reakci. Ano bylo to plánované. Jsem obklopena dvojicemi, které se snaží a snaží. Pravda, my jsme se až tak moc nesnažili. Já vystresovaná z toho, jestli nebudu vystresovaná až se opravdu začneme snažit... Pak jsme to řekli Tormodově mamince, která tu byla na návštěvě, Tormod to začal volat své rodině a to už jsem věděla, že se nemusím jeho reakce obávat. Přesně v ten moment začal monolog o síle a schopnostech svého mužství (když se to stalo tak rychle). Tak jsem se zase začala trochu obávat. Dnes budeme slavit devíti týdenní narozeniny. Zatím není nic vidět, spíš jsem zhubla než přibrala. I když minulý týden jsem si na vánoční party vzala své černé dlouhé s holými zády asi na dlouhou dobu naposledy. Jím všelijak, snažím se zdravě, nejčastěji krupicovou kaší, také mám chuť na hořčici a okurky a rybičky. Únava a vyčerpání jsou moje nové kámošky. I když poslední čtyři dny jsem po dlouhé době prožila bez odpoledního složení se aspoň na tři hodiny. A Tormodova slovní zásoba češtiny se rozšířila o "miminko".

A zpět k mým depresím. Existuje něco, co se jmenuje pre-natální deprese. Trpí tím 70% žen, ale protože těhotenství je období, kdy máme kvést a zářit, nemůžeme přiznat, že bychom se zrovna necítili v sedmém nebi. A to zas já to klidně přiznám, přesně podle typu číslo jedna. Vlastní taťka mi na to ovšem řekne, že já mám tyhle stavy pořád, vlastní manžel příkyvuje, že to konečně někdo pochopil, a vlastní mamka mně doporučí decku vína (i když tu by teď asi vynechala) a deset dřepů. Tak přikročím k typu číslo dvě: okruh rodiny a přátel. Jedna rodina je odsud 2 hodiny letadlem, druhá 7 hodin autem. Další typy už raději nečtu. Chvilku s tím vším bojuju, pak si přiznám, že takové stavy a návaly únavy jsou zřejmě přirozené a jedu dál. Špatně mi bylo jednou, ale celý den. Tormod použil akupunkturu a nevolnost se už nevrátila. Obvyčně potřebujete asi 4,5 sezení. Já jsem Tormodův nejhorší pacient, on asi má něco proti těm hysterickým scénám, které mu sehrají před každou jehlou, za to to pak ale nesmírně zabírá. S mými návaly smutku a únavy bojoval i Tormod, pak jsme si jednou sedli, popovídali si o hormonech a o pár dní později ... on vůbec je poslední dny takovej všímavej a nápomocnej. Ne, že by zapomínal provokovat. Seděli jsme večer před krbem, Tormod mi něco vysvětluje, já s tím nesouhlasím a on najednou povídá: "Ty pochopíš, že to, co říkám já, je

vždycky to nejmoudřejší, jenom Ti to teď chvílku trvá, protože ty máš teď ty hormony ...”.

Není to dobrý závěr?

Byl to rok plný ... byl to prostě plný rok.

Mami a tati, děkuju za podporu, určitě mě taky občas chcete vystřelit na tu planetu za Tormodem. Děkujeme všem, kteří jste nás tu navštívili – jsou to jedny z nejlepších momentů. Vánoce slavíme letos tady, tady doma. Pozvali jsme rodiče, moje i Tormoda. Koupili jsme si první vánoční stromeček a je naprosto dokonalý (za tu cenu musí být). Někteří se diví, že prý pozvat oboje rodiče musí být náročné – jedna maminka přiveze české, druhá maminka přiveze norské, já budu prostírat stůl – zas tak náročné to nebude. Chtěli jsme jet s Tormodem na svatební cestu, pak jsme stále čekali, místa byla vyprodána, já mluvila o vánocích s rodiči, pak přišlo Tormodátko a bylo rozhodnuto. Svatební cestu přesouváme na jaro a

na jiný kontinent a teď bychom se nemohli na nic těšit víc, než na společné vánoce. Naše první opravdové. Často si s Tormodem připomínáme, jaké máme štěstí. Když jsme byli v Holandsku, všichni rozveselení ... zazvoní telefon, kolegyni zemřel syn. Ve zlomku vteřiny se život změní z bílé na černou. A člověk najednou neví co a jak a ... Stále mě ještě čas od času přepadá ten místní chlad (a nemluvím o počasí), a asi nikdy nepřestane. A často mi chybí to zázemí, které znám z Čech. Pak se ale podívám okolo a jenom vdechuju ten klid, tu svobodu a to štěstí. Přejí Vám, abyste pod stromečkem našli spoustu k vdechování. (Libore, to jen tuším, jak to budeš komentovat.) Nás tam čeká už devět týdnů Tormodátko, rodina.

Hezké vánoce.

Vaše Olinka

Vánoce se slaví různě.

Vánoce se ve světě slaví různě. Někde se dokonce neslaví vůbec. Norské se slaví skoro stejně jako v Čechách. Na rozdíl od nás, kteří jsme přetrpěli oficiální pokusy o zavedení tu Dědy Mráze, tu Santa Clause se soby, a kteří jsme se doma ve skutečnosti těšili na Ježíška, coby doručitele vánočních balíčků, se norské vánoce vyznačují dlouhodobou vnější i vnitřní stabilitou. Zkuste se v Praze na štědrý večer pozorně dívat, nepobíhají tam vánoční skřítkové? Ne? V Norsku jich je!

Správný norský vlastenec rozjede vánoční oslavy začátkem prosince tím, že jde na julebord (julebùr = doslova: vánoční stůl). Buď někam do restaurace, zpravidla s podnikem, kde pracuje, nebo slaví v soukromí s přáteli. Cílem je nezůstat střízliv, domů se jede taxíkem. Tenhle zvyk by se měl stát součástí podnikových školení, protože se tam vyřeší mnohé zastaralé problémy. Tak aspoň jednou v roce. Říkám tomu v duchu předvánoční besídka. Meny je velmi neměnné. Můžete si vybrat z následujících krmí.

Žebírko (ribbe) s bramborem, se sladkým (!) zelím, pár povařených sušených švestek, k tomu osmažená bílá kolobása, kousek smažené slaniny, někdy trochu vařeného hrachu. Jakožto pozvaný cizinec, můžete být překvapeni chodem zvaným lutefisk (lùtefisk). Je to původně ryba. Na talíři byste to neřádali. Chutná výtečně, ale nečuchat! Slovo lut (lùt) znamená norský louh a české slovo čpavek, označující hydroxid amonný, který uvolňuje plyn NH₃, mluví za vše. Vlastní jídlo má pH = 12...

Názory na lutefisk se rozbíhají natolik, že zatímco jedni pořádají zvláštní dýchánky, aby se

nabažili, jiní to páchnoucí a třesoucí se želé zařazují mezi ZHN (zbraně hromadného ničení). Vsadím se, že kdyby někdo nějak sdělil těm rybám, co je čeká, lekly by se, až by lekly. Zajímavá je technologie přípravy.

Chytíte ryby, usušíte je nenasolené, pod širým nebem, nejlépe při teplotě nula stupňů. Pak se dají do vody, ta se vyměňuje jednou denně. Dál se naloží na 3 dny do louhu, a nakonec zase necelý týden do vody. V procesu vznikne také lysinolanin, občasný jed na krysy, lidem zjevně neškodí, nebo se to svede na srdeční slabost. Všeobecně se soudí, že recept byl objeven omylem v 16. století. Někdo však také tvrdí, že už staří Vikingové...

Ještě odvážnější cizinci ochutnají další skandinávskou rybí pochoutku: rakfisk (rákfisk). Mají-li Japonci svou jedovatou rybu fugu, na kterou skládají básně "včera jsem s ním jedl fugu, dneska nesu jeho rakev", pak mají Norové rákfisk, kde jim hrozí botulismus. Jméno pochází ze starého slova "raker" = mokrý, a to zase z indoevropského "req" = kapka, pramen. Ryby, nejlépe pstruzi kolem 750 g, se vyvrhnou, očistí, naloží na půl hodiny do octa, pak se hustě narovnají do džberu, vysypou mořskou solí (60 g na rybu), zatíží nějakým víkem a kameny, a nechají se stát při teplotě 4 stupně asi 3 měsíce. Do několika dnů by se měl vytvořit solný nálev. Konzumuje se tak, že se kousky zabalí do tenké bramborové placky s názvem lefse, zapíjí se pivem a akevitem.

Ačkoliv norští obchodníci oznamují příchod vánoc již od léta, aby utřili na prodeji dárků, plná vánoční výzdoba se objeví až po halloweenu, který je koncem října. Hlavním symbolem

blízcích se vánoc je ve výlohách umělý sních. Dále zvětšené sněhové vločky, zmenšení andělíčkové, zvonečky, a všudypřítomní vánoční skřítkové (nisse) v červených kabátcích, s červenými čepičkami, červenými nosy asi od alkoholu, živící se krupicovou kaší.

Moderním symbolem vánoc by ale mohla být, při dnešním všeobecném vzdělání, spíš molekula vody. H₂O. Ono nesněží, ale prší. Chudák, kdo nemá v Norsku garáž, musí kolem vánoc soustavně po ránu odledovat auto.

Nejhůř snášejí čekání na vánoce děti. V poslední době miláčkové vynalezli termín "dárek předem", někdy řvou jako proti globalizaci. Nic nedostanou. Osobně ve mně převládá škodolibost, dobře vám tak, já vám ty vánoce přeju, jen tak na vás, to máte za celoroční odpor k děláni domácích úkolů, hopsání při jídle, hádání se. Možná je to nějaký přírodní zákon, že sourozenci se doma cvičí na boj se světem a že při tom nevědomky ničí rodiče, kteří jim mají udělat místo na zeměkouli a zanechat dědictví. Děti také nerady jedí štědrovečerní jídlo.

Štědrovečerní večeře s ozdobeným stromečkem musí být. Správný norský stromeček poznáte snadno: jsou na něm řetězy s norskými vlajčkami. A nahoře mívá pětícípou hvězdu. Jsou některé symboly zatížené ideologicky, taková betlémská kometa se mi zdá vhodnější.

Víte, co je v Norsku neodmyslitelnou součástí Štědrého dne, co musí televize vysílat i kdyby na sůl nebylo, protože by přišlo tolik protestních dopisů, kolik je Norů? Tři oříšky pro Popelku.

Správný Nor zasedne ke slavnostní večeři v národním kroji a pustí si vánoční písně se Sissel Kyrkjebø (čti asi: sisl širšebe). On se asi slušně oblékne každý, kdo slaví vánoce. U nás doma nikdy nezapomeneme, jak se jednou už už mělo jíst a děti si ještě vzpomněly na vánoční limonádu. To je totiž další taková specialita Norska: vánoční pivo a vánoční limonáda, přeslazená bublinková voda. Manželka, pečlivě upravená, se zjevnou nevolí přinesla ze sklepa láhev odporné růžové tekutiny, kterou děti nade vše milují. Než láhev otevřela, měla na sobě krásné, suché, červené šaty a na hlavě krásný suchý večerní účes... slovy básníka: co bylo dál, nechtějte znát. Samozřejmě zašuměl CO₂ a kam se hrabe šampaňské... smát se nedalo, ačkoliv to bylo na smíchovou mrtvici. Dones si myslím, že ji příroda potrestala. Všimli jste si někdy, jak se dívky před svatbou smějí každičkému i sebestipomnějšímu vašemu vtipu? A ihned po svatbě přestanou a naopak vás za bonmoty restají, z obavy, aby vás, vtipného chlapce, neodvedla nějaká jiná. Když už je řeč o jídle, sem také patří vykrmení manžela do neatraktivní koule, tuková tkáň produkuje estrogény a snižuje

tak potenci. Je to strategie příjemná, jako jídlo samo, zjevně všeobecná, protože táta se čínsky řekne "tlusté břicho".

Zatímco v Čechách musí být ve 100 % na stole kapr, v Norsku je to tak, že na západním pobřeží, kolem Bergenu, se servíruje uzené skopové žebírko, pod názvem pinnekjøtt (nejblíže k české výslovnosti: pinešet), neboli maso na tyčce. Tyčky jsou v názvu proto, že se maso dá do hrnce na březové tyčinky, takže se vaří v páře, a maso natáhne březové aroma. Podává se s brusinkami, kedlubnovou kaší. Ale výhradně jen na Štědrý den, dál se zase jeden celý rok na to těší. Tento zvyk prý dodržuje 31% lidí. Příprava a cesta od ovce k chuťovým pohárkům, je složitá, přesná a zdoluhavavá jak orientální čajový obřad. Zbytek Norska pak má na talíři vepřové žebírko, s červeným zelím a bramborem.

K jídlu se musí pít. Na vánoce se v Norsku pije akevitt, pálenka podobná whisky, v obou názvech je zakuklen výraz živá voda. Kupte si nejlépe "linjekevitt", nazvaný tak podle rovníku (linje, čára), přes který se pálenka kodrcá na lodích a tak zraje. Když řeknete, šnaps, Norové vám porozumí.

Prosím pozor, dáte-li Norovi Becherovku, velice vám poděkuje a vzbudí ve vás dojem, že nic lepšího nikdy nepil. Je to výraz zdvořilosti, nikoliv přetvářky. Pravda je taková, že koňak nebo whisky jsou mnohem vítanější. Objevili jsme to, když jsme jednomu Norovi ke své lítosti museli dát jako dar whisky místo reprezentativní Becherovky, kterou jsme neměli, a on nám to prozradil: všechny návštěvy z Čech mu vozí Becherovku, vy jste první...! Jako v Čechách tak i v Norsku se pije spíš na Silvestra.

Pít se prý musí umět, dostanete návody, jsou různá moudra. Holou pravdou však je, že člověk alkohol nesnáší, tělo se ho snaží rozložit už v žaludku a pak hned v játrech. Pomocí enzymu alkoholdehydrogenázy. Věříte, že se zjistilo, že skandinávská populace (a ženy) mají tohoto obranného prostředku jen polovinu? Přírodu neoklameme. Můžete zkusit jíst hodně sladkého, něco tuku pro jednu, pít kafe. Dá se vypočítat, kolik máte promile... ale to je tak všechno. Víte jak? Příklad: 100 kg člověk má v těle asi 70 kg vody, v té se rozmístí molekuly alkoholu, takže na jedno promile, musíte vypít 70 g čistého alkoholu. Zdravý dospělý rozloží za 1 hodinu 8 gramů alkoholu, za každou hodinu od začátku pití to odečteme. Alkohol byl snad hlavním důvodem, proč lidé začali komunikovat, vyvinuli řeč a následně přistáli na Měsíci. To je nějaká motivace.

Letos budou vánoce, zdá se, aspoň trochu bílé. Nakonec napadlo malinko sněhu, půjdu nasypat ptáčkům zpěvákům, aby napřesrok měl kdo rozšiřovat ptačí chřipku.

Do nového roku vám všem přeji, aby pokaždé, když se podíváte na hodinky, bylo o hodinu míň. Nebo o 14 dnů, když se podíváte na kalendář.

Sám sobě přeji, aby bylo o 30 let míň, když se podívám do zrcadla.

Zdeněk Bartoň

Z vánočního sešitu paní Hany

Juletre

Skikken med å pynte et juletre i stuen kom til oss i begynnelsen av 1800- tallet fra Tyskland. Førsti år senere var den blitt vanlig. Noen trær ble hengt opp i taket over bordet, andre ble satt på en krakk i et hjørne. Skikken med å gå rundt juletreet kjenner man ikke, men man synger de gamle juleviser mens et barn viser hva det kan på pianoet.

I den første tiden var utsmykningen svært enkel. Man hengt opp epler, pærer, nøtter i pene bånd og honningkaker. Pynten ble finere da glassindustrien tok seg opp og begynte å levere glasskuler, fugler og perlekjeder i mange farger rundt 1910. I krisetider på 1920-1930-tallet ble

folk oppfordret til å støtte glasshåndverkere ved å kjøpe denne pynten. Den gamle glasspynten, de munnblåste kulene og fugler, og biler og fly formet av perlekjeder, er i dag meget etterspurt av samlere og meget kostbare.

Juletreet må være en enkel edelgran, ikke en gran som drysser. I tillegg til glassdekorasjon pynter man også med lys, kjeder, glitter og englehår som i Norge. Papirkjeder og kurver eller flagg har jeg ikke sett, men små sjokoladefigurer, innpakket i staniol i glade farger, kan man kjøpe ferdig til opphenging. Barna får lov til å forsyne seg, men merkelig nok tok vi sjelden noe i smug.

Julekrybbe

Å sette opp julekrybben og stallen i Betlehem er en enda eldre skikk. Den kom fra Italia med jesuittene. Den første julekrybben fikk folk se i St. Klement kirken i Gamlebyen i Praha i 1560. Skikken bredde seg raskt til andre kirker og klostre. Til den virkelige spredningen av julekrybben til byhusholdninger og utover landet bidro merkelig nok keiser Josef 2., bror av Marie Antoinette. Hun var dronning av Frankrike og ble henrettet under den franske revolusjon. Keiser Josef 2. hadde det opplyste eneveldet som sitt ideal, og innførte en del varige positive reformer. Men også mange som han måtte trekke tilbake. Det er han som opphevet livegenskap og innførte noen lover som skulle lette livet for jødene. Men han beordret at alle i hans rike, også de slaviske folk, skulle ha tysk som administrasjonsspråk og innførte tysk som undervisningsspråk i alle skoler. Det var meget upopulært. Lærere på avsideliggende folkeskoler fulgte ikke påbudet og ble kalt "patrioter".

Han gikk også inn for å begrense kirkens makt. Han la ned kirker og klostre og forbød utstilling av julekrybber i de som var igjen. Han kalte julekrybber for "uverdige barneleker". Julekrybber fra kirkene ble solgt til byhusholdninger og spredd utover landet. De ble etterspurt, og det inspirerte folkekunstnere. Etterhvert fremstilte man ikke bare den hellige familien med barnet i stallen og livet rundt dem, engelen, de Hellige tre konger, hyrder og husdyr. Man bygget opp hele byen Betlehem i en skråning bak og plasserte folk og håndverkere i arbeid og bevegelse rundt om i landskapet. Deres eget miljø og drakter ble en inspirasjonskilde for folkekunstnere. De arbeidet i leire, tre eller papir, ja også i brøddeig. Tsjekkkiske krybbebyggere på 17- og 1800- tallet var verdensberømt for sin kunst. Det fins hele samlinger av julekrybber utover landet, noen teknisk ganske avanserte. Alt beveger seg. Byen lyser, håndverkere arbeider, sauene nikker etc.

Bli med til Betlehem

På 1800-tallet gikk grupper på tre til fem gutter, iblant jenter, med en liten modell av betlehemstallen fra landsby til landsby. De sang juleviser og fremførte enkle scener fra Jesubarnets liv. Andre igjen, som gikk mellom julaften og nyttår, bare bar julekrybben på et brett hengt opp

rundt halsen. De var utkledd som hyrder og sang juleviser. En engel fulgte med dem.

Legg merke til at de sang juleviser, ikke julesanger. De sang folkets viser, glade, enkle i tekst og melodi, nøkterne og uten store ord. De vekker hyrdene, oppfordrer folk til å bli med til

Betlehem og prise det lille barnet, som skal frelse hele verden. "Gå og syng for ham, ta med sekkepipe og fløyte, ta med gaver, en fugl, et lam." De etterligner instrumentene og fuglelåter som refreng i sangen.

Kilde: Valpurga Vavřincová: Malá encyklopedie vánoc (Lille juleencyklopedi), forl. Libri, Praha

Juleskikker

De tradisjonelle juleskikkene gjaldt altså mat, utsmykning, gaver, sanger og lykkeønsker. Man hadde også tradisjonelle skikker, som skulle spå om fremtiden, og noen følger man fortsatt i dag, fordi de er med på å skape julestemningen. Man tror riktignok ikke på svaret, men blir glad når man får det svar man ønsker. Å åpne en dårlig valnøtt er ikke bra. Å skjære et eple på tvers og finne et kjernehus som danner en fin stjerne, det tyder på god helse i året som kommer. Under en opphengt misteltegnkvist, gjerne forgylt, var det lov å kysse. Den hengte bestemoren min opp da min norske venn skulle komme til middag.

Men man kunne kreve et enda klarere svar. Når jenta kastet en tøffel over hodet i retning av

døra, var det spennende hvordan skotåen landet. Pekte den ut, skulle det bli bryllup samme år. I våre dager ville det kanskje bare bety at jenta skulle flytte hjemmefra.

Broren min og jeg likte å helle bly. Vi smeltet blyhaggel i en liten gryte og helte det i et fat med vann. Det var morsomt. Ved avkjølingen fikk blyet rare former, og ut fra de skulle man spå. Sant å si sa det oss ikke mye, vi hadde ikke fantasi til å spå, men det var morsomt å holde på med det. Vi prøvde det igjen for et par år siden, men det gikk ikke. "Blyhaggel" var nok ikke det samme. Vi ble enig om at det var farlig for barn.

Julekrybbe og midnattsmesse.

Det jeg husker fra julen i min barndom er spasserturene fra kirke til kirke for å se på krybben i Betlehem, mens husmoren fikk frie hender hjemme. Det er mange kirker og klosterkirker på Hradschinøyden, der borgen ligger. Vi gikk til fots oppover, og før vi kom opp, tentes gasslyktene i de trange gatene, en sjelden gang var der litt snø, oftest bare fuktig. I kirkene var det mange barn med pappa eller bestefar og man måtte ofte vente for å slippe til krybben. Det var som å komme inn i et eventyr. Vi glemte at vi frøs både på hender og føtter. Man kunne kjøpe noen ristede kastanjer å varme oss på. I en kirke sto den hellige familien i full størrelse, i en annen igjen fikk man se hele byen Betlehem i miniatyr.

Hjemme i Praha har vi ved foten av juletreet alltid samme krybbe med hyrder og Hellige tre konger. En engel svever over stalltaket med påskrift "Gloria in excelsis Deo". Julepresanger blir lagt rundt. Da vi var små, var mor en yrkeskvinne som slapp fra forretningen først bortimot klokken syv, når alle kunder var fornøyd. Vår tålmodighet var spent til det ytterste, men juleskikken skulle overholdes: Barna måtte ikke se juletreet før en bjelle ringte inn og man skulle til bords. Det var jo englene, ikke mor, som pyntet

juletreet og Jesubarnet kom med presangene. På pakkene sto det skrevet "til", men aldri "fra". Dette voldte visse vanskeligheter senere, men vi takket hver enkel giver likevel til slutt. Kveldens høydepunkt var da stjerneskuddene ble tent på juletreet.

Familien min pleide ikke å gå til midnattsmessen. Til det var yrkeskvinnene altfor slitne, og var man ikke svært tidlig ute, kom man ikke inn. Men jeg husker en for meg ganske spesiell midnattsmesse. Det var under krigen, og vi var en gruppe ungdommer, vi yngste jenter rundt femten år. Blant oss var noen musikk talenter på orgel, fiolin, sang og kordirigering. Vi øvde hver uke utover høsten. Vi ble invitert til å syng midnattsmessen i Karmelitterklosteret, like ved borgen. Litt snø skapte stemningen. Det var spennende og mystisk å snakke med den tilslørte nonnen like bak porten. Denne Karmelitterordenen forbød nemlig nonnene all kontakt med omverdenen, og jeg har aldri virkelig forstått hvordan det hadde seg at de slapp oss til. Men selve kirken var tilgjengelig for de troende, og man bare ante søstrenes nærvær bak gitteret, som skjulte dem for kirkegjengernes blikk.

De Hellige tre kongers dag.

De Hellige tre kongers dag avslutter julefeiringen nå som før. For skoleungdom betyr det at juleferien tar slutt. I eldre dager gikk tre gutter med en slags kongekrone på, Kaspar, Melkior og den siste, minste, Baltasar. Han var svartet i ansiktet. De sang en bestemt vise: "Vi tre konger, vi kommer langveisfra for å ønske dere lykke, god helbred og et langt liv. Og se på han svarte bakerst, han stikker fram haken for å bli sett". Når de fikk en gave til takk for sangen sin, tegnet de "K+M+B" og årstall på døra, og det

skulle bringe lykke for det året. De brukte kritt, ikke spray! Merkelig nok beholdt mange denne hilsenen på døren sin, i hvert fall en tid, og noen helt til neste år. Denne skikken ble praktisert i min ungdom, og jeg tror det er av de "gå-fra-dør-til-dør"-skikkene som har overlevd best inn i vår tid, selv i byer. Jeg har i hvertfall sett bokstavene med aktuelle årstall både i Praha og i Sydtykland. Om det var de Hellige tre konger personlig som signerte, eller om noen bare skriblet, forblir uvisst

Hvordan feirer man jul i dag.

I de førti år kommunistene styrte Tsjekkoslovakia måtte all undervisning av religion i skolen vike for studiet av marxist-leninismen. Julen mistet sitt religiøse innhold og ble mer eller mindre folklore. Nykomling var den russiske Bestefar Frost, som skulle komme med gavene istedenfor Jesubarnet. Kommer noen med gaver, blir han mottatt med takk om han nå heter Bestefar Frost eller Santa Claus eller Jesubarnet, eller Julenisse, for den saks skyld. Merkelig nokk var kirkene likevel overfylt ved midnattsmessen. Jeg er blitt fortalt at ungdommen, som i den første tiden etter kommunismens fall (1989) fulgte med på den amerikanske bølgen, nå igjen leter etter den tsjekkiske identitet og prøver å knytte seg til den.

Julen 2003 fortalte en norsk journalist som har levd i Praha i årevis, Terje B. Englund, at tsjekkerne er det minst religiøse folket i Europa, men det ivrigste til å overholde de religiøse tradisjoner. Han bekrefter det jeg har merket på min egen familie. Jeg har hørt det samme om Ungarn. De kaller det ikke religiøsitet, men kulturtradisjon, kulturarv. Da Václav Havel ble valgt til president første gang, lot han seg velsigne av erkebiskopen, knelende ved alteret i katedralen. Heller ikke dagens president kan la være å gå til midnattsmessen med hele familien. Men han bor like ved og finner alltid ledig sitteplass.

Uansett - tiden lar seg ikke skru tilbake. Turister og forretninger preger i stor grad livet i Praha også i julen. Jeg har tilbrakt flere jul i Praha, sist i 2002. Langsmed alle gater i Gamlebyen er det boder med julestas. Interessen for rådhusuret blekner. På Gamlebyens plass tror man ikke sine egne øyne. Barokkpalassene som danner plassen, er vakkert mykt belyst, og vakrest kneiser tårnene til den ærverdige St. Týn kirken. Det er ikke vanlig flombelysning, men en raffinert

og eksklusiv lyssetting utført av franske spesialister. Dette kan man forøvrig beundre året rundt.

Juletreet midt på plassen imponerer med sin høyde og vekslende belysning. Til min forbauselse hadde den sist jeg så den, en rød stjerne i toppen som en hilsen fra fortiden. Det så ikke ut til at folk reagerte på det, selv familien min har glemt at stjernen skulle være blank. Utover plassen er plantet en hel granskog.

Langsmed veiene i skogen er det oppstilt hundrevis av boder. De tilbyr interessante varer av høy kvalitet i tre, metall, tekstil og glass. Tsjekkerne er tradisjonelt oppfinnsomme når det gjelder treleker, marionetter, broderte duker, for ikke å snakke om glass. Hos en smed kan man få smidd kopier av gamle mynter, samtidig som man varmer seg mens man ser på.

Kiosker med vintoddy, rumtoddy, øl og deilige pølser tilbyr noe å varme seg på. Det vrirler av mennesker, og fra scenen lyder populær musikk. Iblant overtar et skolekor med de gamle julevisene. En mørk himmel hvelver seg over en lysende ring av barokkpalasser. Kanskje tar musikken en pause. Vi kjøper en glühwein og opplever et eventyr i granskogen.

I 2003 var treet høyere enn noen sinne, hele 30 meter, nedfelt i broleggingen. Rundt treet var det anlagt en skøytebane for oppvisninger og for publikum. Men trær kan ikke vokse til himmels. Granen knakk etter to dager, splittet like over bakken, mens publikum sto rundt. Fire personer ble skadd, en av dem, en engelsk turist, ble igjen på sykehuset med benbrudd.

VESELÉ VÁNOČNÍ HODY

vám přeje

Hana Weidemann

Silvestrovské requiem

Lítost padá z nebe
v gejzíru pestrých květů.

Návraty, odcházení,
requiem na trumpetu.

Lžeme si radost,
osleplí bolem,
tak už to bývá.

A zítra – sbohem.

Lítost padá z nebe
v odlesku parapetů.

Odchod je návratem
s nadějí na výhru.

A v šílenství bílých květů
zní requiem na trumpetu
z papíru...

Jaroslav Horák

ISSN 0803-7213

Dette er et tidsskrift for TSJEKKISK-NORSK FORUM, www.cz-forum.no

Ansvarlig for dette nummer var Alena Bartonova

Foreningens adresse: TNF, C/O ALENA BARTONOVA, MAGNUS GATE 10, 2004 LILLESTRØM

Medlemskontingent: hovedmedlem kr. 150,-, familiemedlem kr. 100,-

Telefon: 63818222 bankgiro: 6241.06.04650